

τὸ κάρω, καὶ βάζοντας στὴ φωνοῦλα του ὄλο τὸ θρόμβω τῆς μελλομένης ἀπόλαυσης :

— Μὴ φύγετε, σταθῆτε... ξεχάσατε ἕνα σκύλο !
Νὰ τὸν κῆ πὸν στέκει ! Σταθῆτε !..

Καὶ μὲ τὸ χεράκι του ἔδειχνε τὸ σκύλο πὸν ξα-
κολουθοῦσε νὰ κουνεῖ τὴν οὐρά του.

Ὁ μπόγιας σταμάτησε καὶ τότε πῆρε.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟ ΨΥΧΑΡΗ

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

καὶ πωλοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο « Ἐ-
στίας » δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος—Μιά κριτική—Ἐνωσις θὰ
πῆ δύναμη—Τρομοκρατία—Μάθησις καὶ λευτεριά—
Ὁ « Συγγραφεὺς »—Ἐπίλογος—Ἐκατὸν πενήντα—
Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλῶσσα 1904—Ἡ γραμματικὴ
τοῦ Ροντιάνη—Λευτεριά καὶ μάθησις—Τὸ ἔθνος τοῦ
Νεεμίας—Ἐνα γράμμα—Οἱ παράδες—Διαβάζοντας
τὰ Πάτρια—Σκευοῦλτες—Ἡ κλωστίτσα—Ἐνα νό-
στιμο ἐπιχείρημα—Ξενισμὸς—Ταχυδρόμος, ταχυδρο-
μείο, πόστα—Ἐνας ἕνας—Τί λέγεται γλῶσσα—Ἀ-
νοιχτὸ γράμμα—Τὰ βιβλία μας καὶ τὰ περιοδικά μας
—Ὁ Ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα—Ὁ κ. H. Krüger—
Τὸ φεγγάρι—Ἡ χημεία τοῦ λαοῦ—Μαρία Ἐλένη
—Καλοσύνη καὶ Διάβασμα—Λίγα λόγια—Ὁ Μεσο-
σαζέλης—Τριάντα χιλιάδες φράγκα χερσὶ—Πρωτο-
χρονιάτικο—Ἀγάπη—Πέρα πέρα—Ὁ Νουμᾶς—
Γράμμα στὴ Μυριέλλα.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν.
Λύτρα).

—Ἡ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες
τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι
καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πωλεῖται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς « Ἐστίας » δρ. 3,50.

τῶν ἀνθρώπων ἀποκάτω, μὲ τ' ἄστρα τὰ βουβά,
τ' ἀγνὰ ἀποπάνω. Νὰ ζήσει ! Νὰ ζήσει ! Ὡ ! πόσο
θέλετε νὰ μπορούσε νὰ ρηχτεῖ στὸ παράθυρο, ν'
ἀποκρεμασθεῖ, ν' ἀνοίξει τὰ μάτια, τὸ στόμα, τὰ
χέρια, ὄλο τῆς τὸ εἶναι καὶ νὰ ρουφήξει λαίμαργα
ζωὴ καὶ ἄστρα καὶ φωνὴς ἀκάθαρτες καὶ νὰ δεῖ (ὦ !
μὲ ποιά λαχτάρια καὶ μὲ πόσο καρδωχτυπητό !) τὸ
ἄστρο κουλοχέρικο δέντρο ἀπέναντι στὴν αὐλὴ καὶ
τὴς μαυρισμένες στέγες τῶν σπιτιῶν καὶ τὰ τζάμια
τὰ φωτισμένα πὸν ἀπομέσα τους κάθονται ἄνθρω-
ποι ζωντανοὶ καὶ γελοῦνε καὶ κλαίνε.

Ὡλα ! ὄλα ! Ὡ, τι μπορεῖ, ὦ, τι προφτάσει ! Τὸ
φυλλαράκι ἐκεῖνο πὸν τρέμει στίς ἄκρες τῶν κλα-
διῶν, τὸ σπασμένο παραθυρόφυλλο στὸ ἀπέναντι
σπίτι καὶ τὴς ταντελένιες κουρτίλες πὸν φουσκώνουνε
στὸ καλοκαιρινὸ ἀπὸνυχτο ἀεράκι.

Ὡλα ! ὄλα ! νά, ἕνα παιδάκι πὸν περνᾷ, ἕνας
μανάβης πὸν φωνάζει, ἕνα σκυλὶ πὸν ἀλυγτᾷ, νά,
ἕνα ἀμάξι μὲ μιὰ γυναίκα κ' ἕναν ἄντρα πὸν εἶναι
ἀγκαλιασμένοι καὶ γλωμοὶ καὶ φιλοῦνται—εὐλογη-
μένοι, εὐλογημένοι νὰ εἶστε ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου
πὸν σίχζονται καὶ πεθαίνουν

Τὰ χέρια τῆς ὑψωθήκανε σὰ νὰ εὐλογοῦσαν καὶ ὁ
Ὁρέστης τὴν κύταξε τρομαγμένος καὶ προσπαθοῦσε

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (3 δρ. τὴν τρι-
μηνία) συντρομίες.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἂν δὲ στέλλει μπροστὰ
τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πωλοῦνται
στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κδόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια
Ἐθν. Τράπεζα Ἑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιο-
δρομοῦ (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κδόκι Γιαννοπούλου (Χαυ-
τεία), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας Γ. Κολάρου καὶ
Σακέτου (ἀντίκρου στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτο-
ρεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπω-
λεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὰ λόγια τοῦ κ. Δραγοῦμη—Τὸ σ' ὀ β α ρ ὠ
τ ε ρ ο Ἐπισημῶς—Ἀυτοθυθία καὶ παρα-
δολατρεία—Θεοτόκης, Ράλλης, Μαυρομι-
χάλης—Τὸ ἀναγκαῖο κακό.

ΔΥΟ λόγια μοναχὰ, καὶ αὐτὰ δικά του, εἶναι ἀρ-
κετὰ νὰ χαρακτηρίσουν τὸν κ. Δραγοῦμη.

— «Ἐξέρομαι διὰ νὰ ἐξέλθω», εἶπε στοὺς
πρώτους πρώτους πὸν τὸν συχαρήκανε.

Ἄνλ. Γίνουμαι πρωθυπουργὸς γιὰ νὰ πάψω ὕ-
στερα νὰ πολιτεύουμαι.

Ὁ κ. Μαυρομιχάλης, πὸν ἡ ἐπαναστατικὴ βία
τὸν ἔκαμε πρωθυπουργὸ, δὲν μπόρεσε, ὄχι νὰν τὰ
πεῖ, μὰ οὔτε νὰν τὰ σκεφτεῖ αὐτὰ τὰ λόγια. Γιὰ
τοῦτο εἶδανε καὶ πῆθανε νὰ τὸν ξεκολλήσουν ἀπὸ
τὸ Ἐπισημῶς. Ὁ κ. Δραγοῦμης ὅμως, καὶ πρὶν τὰ
πεῖ αὐτὰ τὰ λόγια, τὸ ἀπόδειξε πὸν τὰ αἰσθάνε-
ται, ἀφοῦ καμιά φιλαρχία δὲν ἔδειξε ἴσαμε τώρα καὶ
ἀφοῦ μόνον γιὰ νὰ ὠφεληθεῖ τὸν τόπο του δέχτηκε
σὲ τόσο κρίσιμες περιστάσεις νὰνεβεῖ στὸν πρωθυ-
πουργικὸ Γολγοθᾷ.

Ἡ περιστάση σήμερα ἀπαιτοῦσε πολιτικὸν
ἄντρα πὸν νὰ μὴν πάρει τὸ πρωθυπουργικὸ γιὰ

ρουσφετιλίκι καὶ κομματικὸ. Καὶ τέτιονε δὲν μπο-
ροῦσε νὰ βρεθῆ ἄλλον ἀπὸ τὸν κ. Δραγοῦμη.

*

ΜΕ τὴν ὑπουργικὴ ἀλλαγὴ πετύχαμε κ' ἕνα ἄλλο,
σημαντικώτατο, πὸν ζητήσαμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπανά-
στασης. Νὰ βρεθῆ ὄχι ἕνας Ἐπισημῶς τῆς Παιδείας πὸν
νὰ νιώσει πὸν ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ τῆς κακορίζικας μας
εἶναι τὸ ἄθλιο ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα καὶ πὸν ἀπὸ καὶ
πρέπει νὰρχινῆσει ἡ δουλιὰ ἂν, ἐννοεῖται, ἐπιφορτίσαμε
στὰ σοβαρὰ νὰ ξαναγεννηθοῦμε.

Καὶ νά, ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, ὁ καταλλήλότερος σή-
μερα γιὰ Ἐπισημῶς τῆς Παιδείας.

Ἄνε, πὸν ὅταν τοῦ εἶπαν νὰ πάρει τὸ Ἐπισημῶς
τῶν Ἐσωτερικῶν, γιὰτὶ αὐτὸ τάχα εἶναι σοβαρώτερο
Ἐπισημῶς, ἀποκρίθηκε :

— Τὸ σοβαρώτερο Ἐπισημῶς σήμερα εἶναι τὸ Ἐπισημῶς
τῆς Παιδείας καὶ τὸ παίρνω.

Περσότερα λόγια δὲ χρειάζονται.

*

ὍΣΟ γιὰ τὸν κ. Σκουλούδη καὶ γιὰ τὸν κ. Βαλαωρίτη,
πὸν δὲ δεχτήκανε, καὶ μ' ὄλα τὰ παρακάλια, νὰ γίνουν
Ἐπισημῶς τῶν Οἰκονομικῶν, ἄς τοὺς κρίνει αὔριο ἡ ἱστο-
ρία. Ὅταν κανεὶς ἀποχτήσει περισσοὺς παράδες, μπορεῖ
νὰχει καὶ κάπιο εὐγενικὸ ὄνειρο, νὰ ὠφεληθεῖ ὀπωσδὴ-
ποτε τὸν τόπο του. Τέτιον πῶσο, φρίνεται, φυλαχτήκανε
νὰ μὴν τὸν νιώσουν ποτὲ οἱ ἀξίτιμοι αὐτοὶ κύριοι. Καὶ
χαλάλι τους.

Δὲ θὰ δεχόταν καὶ ὁ κ. Ρέπουλης νὰ γίνῃ Ἐπισημῶς
τῶν Οἰκονομικῶν—μὰ πόσο διαφορετικὴ σημασία ἔχει ἡ
ἀρνησὴ του ! Σ' ἕνα ἰντερβιὺ του πὸν δημοσιεύτηκε στὴν
« Ἀκρόπολη » τῆς Τετάρτης, μὰς εἶπε τὰ λόγια τῆς ἀρνησὴς
του καὶ μὰς ἔκαμε νὰ θαμῆσουμε τὸν ἀληθινὸ του πατριω-
τισμὸ.

Ἡ ἀρνησὴ στὸν κ. Ρέπουλη εἶταν αὐτοθυθία καὶ ὄχι
ἐγωῖσμος καὶ παραδολατρεία, ὅπως στοὺς ἄλλους δύο.

*

ΔΕΝ μπορεῖ κανεὶς, ξεχωριστὰ σ' αὐτὴν τὴν περί-
σταση, νὰρνηθεῖ τὸν ἀληθινὸ πατριωτισμὸ καὶ στοὺς ἄλλους
δύο πολιτικὸς ἀρχηγούς, στὸν κ. Θεοτόκη καὶ στὸν κ.
Ράλλη.

Ἄφισανε κίθε προσωπικὴ τους γνώμη καταμέρος, πνί-
ξανε κίθε φιλοδοξία τους καὶ δώσανε τὰ χέρια γιὰ νὰ βοη-
θήσουνε σὲ κείνο πὸν νομίζεται γιὰ γενικὸ καλὸ.

Κι ὄτα συλλογιθεῖ κανεὶς τὴν παράλογη ἐπιμονὴ τοῦ
κ. Μαυρομιχάλη καὶ τὴν παιδιὰτικὴ λαχτάρια του γιὰ τὸ
Ἐπισημῶς, τοὺς θαμῆζει ἀκόμα περσότερο.

Στὸ σημεῖο πὸν εἶχνε φτάσει τὴν περασμένη βδομάδα
τὰ πρῆματα, ἂ δείχνανε καὶ τὴ μισὴ ἐπιμονὴ του οἱ κ. κ.
Θεοτόκης καὶ Ράλλης, δὲν τὸ γλυτώνανε σίγουρα τὸ αἵμα-
τοκόλισμα.

*

Καὶ τώρα, πὸν θὰ μὰς φέρει ἡ Ἐθνικοσυνέλευσις ; Κάθε

νὰ τὴ βάλει νὰ πῆσει νὰ ξαπλωθεῖ στὸ κρεβάτι καὶ
αὐτὴ δὲν ἤθελε. Κάπου εἶχε τὸ νοῦ τῆς καὶ τὰ
χεῖλια τῆς χαμογελοῦσανε, σχεδὸν εὐτυχημένα.

(— Ὡ ! νὰ ζήσω ! νὰ ζήσω ! νὰ νιώσω πάλι
τὰ δάκρια νὰ τρέχουνε ζεστὰ στὰ μάγουλά μου καὶ
τὴν ἀρμύρα τους νὰ νιώσω ἀπάνω στὰ χεῖλια καὶ
νὰ βάζω πάλι στὰ γόνατά μου μέσα τὸ κεφάλι καὶ
νὰ θρηνώ μὲ μάνες μυρολόι τὴν πεθαμένη μου
χαρά. Θέ μου ! πόσο γλυκεῖα νὰν ἡ πίκρα, φτάνει
νὰ ζεῖ κανεὶς !..

Κι αὔριο, αὔριο πωλὶ πρῶι—ὦ ! νὰ μπορούσα
νὰ ζήσω ἴσαμε αὔριο τὸ πρῶι !—θὰ ξημερωνόμουνα
ἀπάνω στὸ μπαλκόνι—μιὰ βραδεῖά μου μένει ἀκό-
μα, Ὁρέστη, ἀφηνέ με νὰ τὴν περάσω ἀπάνω στὸ
μπαλκόνι, ἀφηνέ με !—θέλω νὰ δῶ τὰ ὄσα γίνου-
ναι ἐκεῖ πέρα στὴν ἀνατολή, κάθε πρῶι ! Πὸν τρέμει
τὸ ἄστρο τὸ πρῶινὸ καὶ πὸν λαμποκοπᾷ σὰν ἀρρα-
βόνας διαμαντένιος ἀπάνω στ' ἀλαφροροδισμένα
δάχτυλα τῆς αὐγῆς ! Κ' ἡ Αὐγὴ πόσο σεμνὴ καὶ
ντροπαλὴ νὰν καὶ πόσο γλυκαίματα σὰν Ἀρραβω-
νιστικὴ ! Κ' εἶπαιτα...εἶπαιτα, ὦ ! πὸν χυμὸ κα-
βάλα ὁ Πανέμνοστος Γαμπρός ! Τὰ δέντρα τ' ἀψήλα
κουνοῦνε τίς κορφές τους καὶ διαλαλοῦνε στὰ χα-
μηλὰ κλαδιὰ καὶ στὰ βοτάνια τῆς γῆς καὶ στὰ

λουλούδια πὸν κλαίνε καὶ στὰ σκουλήκια καὶ στὸ
χῶμα : Ἐρχεται ! ἔρχεται ! ἔρχεται !

Ὡ ! νὰ ζήσω ! νὰ ζήσω ! Ὡσὰν Ἀντιγόνη ὑψώ-
νεται, τεντώνεται ἡ ψυχὴ μου σὲ Σένα, ὦ Ἥλιε !

— Χρυσούλα ! πὸν κανεὶς εἶσαι ; Τί βλέπεις ;
Φοβοῦμαι ! Γιατὶ δὲ μιλεῖς ; Μίλιε ! τί θές ; πὸν
θές νὰ πᾶς ; Μὴ φύγετε !

Κι αὐτὴ πετάχτηκε ἀπάνω, ἔρηξε κάτω τὰ
σεντόνια καὶ τὸ κορμάκι τῆς ἔτρεμε σὰν τὸ χλωρὸ
καλάμι στὴν ἀκροποταμίᾳ.

Ἐνας βήχας ἐσφίγγε τὰ στήθια τῆς. Τὰ δά-
χτυλά τῆς παγωμένα κρατοῦσανε, σὰ νὰ θέλανε νὰ
μπηχτοῦνε μέσα του, τὸ σιδερένιο στυλο τοῦ κρε-
βατιοῦ.

— Παναγία μου !

φώναξε, καὶ τὰ μάτια τῆς δλανοιγμένα κυτά-
ζανε πέρα στὸ παράθυρο καὶ τὰ μαλλιά τῆς κολ-
λούσανε ἀπάνω ὀλόγρια.

(— Ναι, ναι... εἶναι ὁ Χάρος καὶ θὰ μὲ προφτά-
σει ἀπάνω στὸ κρεβάτι !)

— Χρυσούλα, τί ἔχεις ; Ἀγάπη μου !

Στράφηκε καὶ τὸν κύταξε καὶ τὰ μάτια τῆς
εἶσαν γεμάτα ἀγανάχτηση καὶ τρόμο καὶ τὸν ἔρ-
παξε ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν ἐσφίξε καὶ τὰ νύχια

ἀκαδημαϊκή συζήτηση, θαρρούμε, περισσεύει για τὴν ὥρα. Καὶ γιὰ κακὸ νὰ τὴν πάρουμε, πάλι εἶταν ἀναγκαῖο κακὸ, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τετραγωνικῶτατα ὁ κ. Βενιζέλος στὴ φωτεινότητι, κουβέντα του μὲ τὸ διευθυντὴ τῆς «Ν. Ἡμέρας» τῆς Τεργέστης, ποὺ δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τετάρτης.

Γιὰ νὰ σωθῶμε ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι, ἔπρεπε νὰ βάλουμε πλῆρη γιὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσι. Καλὸς κακός, αὐτὸς μοναχὰ ὁ δρόμος; βρισκότανε ἀνοιχτός μπροστὰ μας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΝΗ*

Β'.

Γύθειο, Νοέβρης τοῦ 1909

Βρήκα τοὺς Γυθιάτες στὸ πόδι γιὰ τὴν κατάρ-
γησι τοῦ νομοῦ τους. Ἐγλύτωσαν τὸ δικαστήριον
καὶ γι' αὐτὸ βλέποντας καὶ πῶς δὲν κάνουν τί-
ποτε ἔμπρός στὴ γενικὴ καὶ δριστηκὴ ἀπόφασι γιὰ
τις νομαρχίας, παρήτησαν τὴν ἀγριεμάρα καὶ τὴ
σκέψι γιὰ συλλαλητήρια καὶ σκηνές. Ἐμειναν ὅμως
πολὺ πικραμένοι. Περιρίστηκαν σὲ κάτι διαμαρτυ-
ρίες τῶ Συλλόγων τους. Ἐχουν δυὸ τρεῖς τέτοιους
Συλλόγους μὲ κάποια βχυρήτηκ. Πρῶτα τὸν «Ἐμ-
πορικόν» βιστάει καὶ λέσχη αὐτὸς καλοῦσικη,
καταφύγιον καὶ τῶν ξένων. Ἐπειτα τὸν «Κτημα-
τικόν» μὲ ἐνεργητικὰ μέλη καὶ διοίκησι, ποὺ ἔχει
κάμει κάμποσα πρᾶγματα. Τοὺς ἐκάλεσε ὁ Νομάρ-
χος μιὰ μέρα, τοὺς εἶπε πῶς δὲν κάνουν τίποτε
γιὰ τὴ Νομαρχία, μόνο νὰ κοιτάζουμε καὶ νὰ τοῦ
ποῦνε τί ἄλλα μέτρα θεωροῦνε ποὺ πρέπει νὰ λη-
φθοῦν ὡς ἀντισηκωμα γιὰ τὴν πρόοδο αὐτοῦ τοῦ
τόπου. Ἐτυζήτησαν πολλὰ, σκέφτηκαν, δὲν ξέρω
τί ἐκθίσεις ἔκαμε ὁ Νομάρχης—ἴσον μὲ μύρα γράμ-
ματα σ' ἄσπρο χαρτί.

Δὲν παρηγορήθηκαν. Ἡ Μάνη ἀπὸ τοὺς πα-
λαικώτερος χρόνους εἶταν αὐτὴ μόνη τῆς αὐτοκέ-
φλης καὶ αὐτοδιοικήτη. Ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ τὴν
ἔβγαλε ὁ Αὔγουστος ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Λακεδαι-
μονίων «τῶν ἐν Σπάρτῃ κατηκόισι ὄντας» καὶ δε-
καουχὼ πόλεος αὐτῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν ἄλλη
τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου μὲ κέντρο ἀληθινὰ τὸ πα-
λαιὸ Γύθειο καὶ ἀπετέλεσαν τὸ κοινὸν τῶν Ἐλευ-
θερολακωνίων» ἔμειναν πάντα αὐτόνομοι καὶ ἀνεξάρ-
τητοι τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες. Ἀτώρα
πάλι, λένε, ἀντὶ νὰ μᾶς δώσουν στὸ νομὸ μας καὶ

*] Κοίταξε φύλλα 369 καὶ 370.

τὴν ἄλλη ἀντικρινὴ ἐπαρχία τῆς Ἐπίδαυρος Λιμη-
ρας κλπ., ὅπως καὶ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ αὐτηνῆς
οἱ κάτοικοι μᾶζὶ τοὺς ἦσαν Ἐλευθερολακωνες καὶ
αὐτόνομη καὶ ἀπάτητη Μάνη, μᾶς ὑποδουλώνουν
πάλι στοὺς Σπαρτιάτες. Καὶ μᾶς ἔχουνε ἕνα γε-
νάτι, λένε, αὐτοὶ οἱ γειτόνοι μας καὶ μᾶς ὑποβλέ-
πουνε τόσο, ποὺ οὔτε τὸ λιμάνι μας, τὸ πιὸ γειτο-
νικὸ τους καὶ φυσικὸ ἀπένειος δὲ θέλουν ν' ἀνα-
γνωρίσουν καὶ νὰ δουλεύουνται ἀπ' αὐτό. Θέλησαν
μάλιστα, σκέφτηκαν καὶ ζήτησαν δικὸ τους ξεχω-
ριστὸ λιμάνι νὰ κάμουν κάτω ἀντίκρυα στὸ Τρί-
νκσο, ἀλλὰ δὲν τοὺς βόλικε». Αὐτὰ εἶναι βέβαια
ὑπερβολές καὶ ἀπὸ τὴ συνειθισμένη ἀντιζηλία τῶν
γειτονικῶν τόπων. Θυμῶνται ἔπειτα τὴ θέση καὶ
σημασία τῆς Μάνης ἀποκάτω ἀπὸ τοὺς Τούρκους.
Ἀπάτητη ἀπὸ αὐτοὺς, ἀδούλωτη, ἀχείρωτη Ἡγε-
μονία καὶ τώρα οὔτε νομὸς, οὔτε ἐπαρχία! Πᾶσι
καὶ αὐτὸ τ' ὄνομα τῆς «Μάνης». (Σ' αὐτό, καλὲ
Μανιάτες μου, δὲ φταίει μονάχα ἡ Πολιτεία, φταίνει
καὶ οἱ ἑλληνικοὺρες καὶ οἱ δασκάλοι σας. Τὸ θεωρή-
σαν βάρβαρο, Τούρκικο ἴσως! καὶ τῶσθησαν τὸ ξα-
κουσμένο καὶ τίμιον καὶ ἀπὸ τὰ διοικητικὰ δευτέρια,
καὶ ἐνῶ εἶχανε «Λακωνία» νομὸ, ἔκαμαν ἐαυτὸν
τὸ χθεῖνον, αἰωνία του ἡ μνήμη, νομὸ, *Λακωνική!*)
Συλλογοῦνται τὰ δικαιώματα ἐπὶ τὴν ἐπανάστασι τὴ
μεγάλῃ αὐτοὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἐπάνωθι τοὺς σφιχτό
τὸ ζυγὸ τὸν Τούρκικον, πρωτοσηκώθηκν σχεδὸν ἐπὶ
Καλαμάτα μὲ τὸ Μπένι τους, τὸν Ἡγεμόνα τους,
τοὺς Μαυρομιχαλαίους τους καὶ τώρα σ' αὐτὴ τὴ
μικρούλα καὶ εἰρηνικὴ ἐπανάστασι χάνουνε καὶ τὴ
λίγη αὐθυπαρξία ποὺ ἔχουνε τελευταία παρμένα.

Καὶ εἶναι τόσο πολὺ τὸ μαρτζὶ τους, καὶ ἄς μὴν
ἀκούστηκε ἐπιταυτοῦ ἀπὸ τὴν περηφάνεια τους καὶ
τὴν αὐταπαρνήσι γιὰ τὸ γενικώτερον κελό, ὥστε
εὐτὸς ἄλλα ἀκούστηκε στὸ Γύθειο ὅτι ὑπογράφτηκε
μιὰ σύμβασι μὲ τὸ Σιδηροδρόμον ὅχι γιὰ νὰ φτιαχθῇ
ἀπὸ Τρίπολι ἐπὶ Σπάρτη, ἀλλὰ ἀπὸ φτιαχθῇ νὰ
τὸν πάρῃ ἡ Ἐταιρεία γιὰ ἐκμετάλλευσιν, καὶ ὅτι ἡ
σύμβασι τὴ γραμμὴ τὴ θέλει μόνο ἕως τὴ Σπάρτη
καὶ ὅχι ἕως τὸ Γύθειο, τὸ φυσικὸ καὶ μοναδικὸ λι-
μὲνα τῆς, ἔξω ὅρες ταχυδρομικῆς μονάχα καὶ δυὸ
σιδηροδρομικῆς, ἔσπεσαν καὶ φόρα συλλαλητήριον
γερό καὶ ἀπειλητικόν. —Θὰ πάρουμε τὰ ὄπλα, φώ-
ντζαν, δὲ βιστάμε καὶ ἄλλο παραγκωνισμό; —Μᾶς
παίρνουνε ὅτι εἴχαμε δημοσίον, μὴ ξηγαίει ἕνας ἀπὸ
δαύτους, δὲ μᾶς δίνουνε κάνα μιὰ σπρωξία ἐπὶ τὴν
ιδιωτικὴν πρόοδο, μιὰ ὑποστήριξι ἐπὶ τὴν ἐργασία μας

τὴν ἐμπορικὴ ἀπὸ τὴ φυσικὴ θέση τοῦ τόπου μας,
ποὺ μόνοι μας ἀναπτύξαμε ὅσο παίρνει καὶ φέραμε
ἕως ἐνα σημεῖο ζηλευτὸ καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖα τόσα
ὀφειλεῖται τὸ Κράτος καὶ παίρνει τὸ Δημοσίον τα-
μετο; Οὔτε ἕνα ψωροδρόμον ἀμχλωτὸ ἀπὸ δῶ ἐπὶ τὴν
πρωτεύουσα τῆς ἄλλης ἐπαρχίας, τὴν Ἀρεόπολη,
ποὺ εἶναι ἀρχινομήσι; ἰδῶ καὶ τόσα χρόνια καὶ μι-
σοστελειωμένοι—δὲ λείπουνται παρὰ πέντε τοῦ χι-
λιόμετρα—δὲν μπορούνε νὰ φέρουνε σὲ τέλος! Ἀπὸ
αὐτὸ τὸ λιμάνι βγαίνουνε καὶ φορολογοῦνται ὅλο τὸ
χρόνον προϊόντα: Ἐνα ἑκατομμύριον περίπου ὀκάδες
λάδι, 70,000 καντάρια βαλανίδι, 10—15,000 ὀ-
κάδες σῦκα, μπαμπάκι ἀκόμα 300—400,000 ὀκά-
δες, ἀφίνω ἄλλα προϊόντα λιγοττώτερα, κουκούλι,
μέλι, φασούλια κ. ἄ. Μὲ εἰσχωγῆ δὲν τροφιοτεῖ
τὸ λιμάνι τους ὅλα τὰ κοντινὰ μεσόγεια μέρη τῆς
Λακωνίας—ξωθιὸ καὶ ἀπόξωθιο τὸ λαθρεμπόριον—
καὶ γι' αὐτὸ ζητάμε τόσον καιρὸ μιὰ ἀποθήκη δια-
μετακόμισι, μὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον φόρον—κοίτα καὶ
τελωνεῖο Πειραιῶς—δὲν τοὺς ἀκούνε. Δηλαδή ἐπειδὴ
δὲν εἶμαστε ἱκανοὶ νὰ γιαιτρέψουμε τὸ χέρι μας, τὸ
κόβουμε!

Καὶ αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλήθεια, μιὰ μικρὴ
καὶ περιορισμένη ὄψι τοῦ «ζητητήματος» αὐτοῦ ποὺ
γέννησε ἡ νέα διοικητικὴ διαίρεσι καὶ ἡ κατάργησι
καμπόσων νομαρχιῶν ἢ μερικῶν εἰρηνοδικειῶν ἢ καὶ
τῶν δικαστηρίων ποὺ παράστησαν στὰ μάτια τῶ με-
γαλοιδεώτερον πολιτικῶν μας μὲ τις πλατείες ὄψεις
τῶν πραγμάτων καὶ τις εὐρείες περιφέρειες, τῶν
σοφῶν μαστοροχαλαστήρων ποὺ πλάθουνε καὶ ἐτοιμά-
ζουνε κάθε λίγο καὶ λιγάκι νόμους καὶ νομοσχέδια
μέσα στὰ ζεστά καμπίνετα τῶν ὑπουργείων τους
ξαπλωμένοι στοὺς καπιτονέ σοφάδες τους καὶ λογα-
ριάζοντας καὶ κόβοντας 2 χιλ. ἀπὸ δῶ καὶ 3 χιλ.
ἀπὸ καὶ ἀπὸ τὰ μεγάλα λοῖσα καὶ ἀποχτήματα
τῶν ἐπαρχιῶν!! Ἀλλὰ δὲν παίρνουνε τὴν ἄλλη
ὄψιν νὰ δοῦνε ἀπὸ τί ἀπορρίπτεται αὐτὸ τὸ Κράτος
καὶ εἶναι Κράτος ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα του,
καὶ τί μαρσαμὸ καὶ καταδίκη ἔχει καὶ τί τραβάει
ὅλη μέρα γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ βιστάξῃ τὸν πληθυ-
σμό του ποὺ γυρεύει νὰ πάρῃ τὰ μάτια του νὰ
φύγη δεξιά καὶ ἀριστερὰ καὶ μᾶζὶ μ' αὐτὸν τὸν
πληθυσμὸ ποὺ κάθε μέρα λιγοστεύει τὴν περιουσία
τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀξία τῆς ιδιοκτησίας τους,
ἀστικῆς καὶ ἀγροτικῆς, χτημάτων, χωρικοῦ καὶ
σπιτιῶν, ιδιοκτησίας, ἢ ὁποῖα ὅλη μᾶζὶ λογαρια-
σμένη παρουσιάζει καὶ παρασταίνει τὸν πλοῦτον τῆς

τῆς ξαματώσανε τὴ σάρκα του.

— Πεθαίνω! πεθαίνω!

Δὲν εἶτανε φωνή, εἶτανε κραυγὴ στριγγιὰ μὲ γὰ-
λου πουλιοῦ ποὺ σκοτώνανε. Ὁ Ὀρέστης πολέμησε
νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς, μὰ ἡ Χρυσούλα τὸν
κρατοῦσε δυνατὰ, ξεφρενιασμένη. Τὰ χεῖλια τῆς
εἶσανε δλωμπλαβὰ καὶ κατακίτρινα τὸ πρόσωπό τῆς
καὶ τὰ μάτια τῆς μεγαλωμένα εἶσανε, ἀπογλαρω-
μένα ἀπὸ ἕναν τρόπο ἄγριο. Τὰ χέρια τῆς, παγω-
μένα.

— Πεθαίνω! ἔσκουζε πάλι. Πεθαίνω! Βρὲς
τίποτα, δῶσε μου ἀνένα γιαιτρικὸ! γιαιτρικὸ! νὰ
μὴν πεθῶ! Πεθαίνω! Ὀρέστη! μὰ δὲν ἀκούς; ἢ
δὲν ἀκούς; Πεθαίνω! Μὴ μ' ἀφήνεις ἔτσι σάν τὸ
σκυλὸ νὰ πεθῶ! Βρὲς τίποτα, βρὲς τίποτα καὶ
δῶσε μου νὰ πιῶ, νὰ πιῶ, νὰ μὴν πεθῶ!.. Ὁ
ρέστη!

Ἐνας βήχας ἔσφαξε τὴ φωνὴ τῆς καὶ ἔπεσε πρὸς
τὰ πίσω καὶ γκρεμίστηκε στὸ κρεβάτι καὶ ἀγκάλιασε
τὸ προσκεφάλι τῆς καὶ ἄρχισε τὰ κλάματα.

Ἀγάλια, ἀγάλια, τρέχανε τὰ κλάματα—λές
καὶ ἀνοῖξαν οἱ βρῦσες τους πίσω ἀπὸ τὰ μάτια καὶ
τρέχανε ἦσυχια, ἦσυχια, σὰ σύντοιχα, νερὰ καὶ μου-
σκεῖνανε τὸ προσκεφάλι, τὰ σεντόνια, τὰ μπράτσα

τῆς.

Ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, ὀλάνοιχτα κυτᾶζανε ἀπὸ
τὸ πρᾶθυρον μὲ φρίκη σιγχιλινὴ. Τραγοῦδι καὶ
φωνές καὶ ἀλαλχημοὶ ἀνεβῆκαν ἀπὸ τοὺς δρόμους
—ὅλα τὰ πρᾶγματα ποὺ ζούτανε κηρύσσανε δυνατὰ
καὶ ἀδιάντροπα καὶ ἄτσαλα πόσο ὠραῖο εἶναι νὰ ζεῖ
κανεῖς. Κ' ἡ Χρυσούλα, ἡ Χρυσούλα ποὺ πέθαινε,
τ' ἄκουε ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ μάτια τῆς τρέχανε
ἀπάνω στὸ κρεβάτι.

IX

Τὰ παράθυρα καὶ οἱ πόρτες εἶτανε κλειτῆς καὶ
μῆθε ὁ Θάνατος καὶ κάθισε στὸ προσκεφάλι τῆς
Χρυσούλας.

— Ἐλεος! Ἐλεος! Εἶμαι ἡ Μάνη! Ἐτικισα
βουνα καὶ θάλασσες καὶ ἦρθα νὰ πῆσω στὰ γόνατά
σου—Ἐλεος! Μέσα στὶς φούχτες τῶν χεριῶν μου,
σοῦ φέρνω τὴν ψυχὴ μου, πιές τῆνε νὰ ξεδιψᾶσεις
καὶ ἄφησε τὴ Χρυσούλα μου ἀκόμα νὰ χαίρεται τὸ
φῶς... Εἶσαι καλὸς ἰσὺ, εἶσαι καλὸς! Τὰ δάχρυα
τῆς Μάνης σκίζονε τὰ βουνα καὶ λιώνουνε τὰ σὶ
δερκ καὶ δὲ θὰ μαλακώσουνε λιγάκι τὴν καρδιά
σου, ὦ Θάνατε; ἢ Εἶσαι καλὸς ἰσὺ, εἶσαι καλὸς...

Μὴν πάρεις τὴ Χρυσούλα μου. Δὲ χάρισε ἀκόμα τὸ
κορμί τῆς καὶ δὲ φραθῆκανε ἀκόμα τὰ μάτια τῆς
νὰ βλέπουνε καὶ τὰ χεῖλιά τῆς; δὲ χορτάσανε ἀκόμα
τὸ φίλ... Ἐλεος! Ἐλεος!..

Ἐνα μυρολόι βχεῖ καὶ μονότονον, σὰ σταλχη-
ματῆς λιωμένου μολυβιοῦ, σάν αἷμα πηχτὸ καὶ
μᾶυρον, ἔπεφτε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τοῦ κρεβατιοῦ ἀργὰ
καὶ σταλχητὰ καὶ ἰσόχρονα καὶ γέμιζε τὸ κρεβάτι
καὶ ξεχείλιζε χάμα καὶ ἀνεβῆνε καὶ ἔπνιγε ὅλη τὴν
κῆμερα καὶ δὲ μιλοῦσε.

Ὁ Θάνατος καθότανε στὸ προσκεφάλι τῆς Χρυσού-
λας καὶ δὲ σάλευνε.

Ὁ ἀέρας πνιγμένος, οἱ κουρίνες βρυεῖς, τὸ
κρεβάτι ὄρθιον καὶ χασκούμενον, σὰ μνήμα. Καὶ τὸ
πιάνο φάνταζε ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τοῦ σαλο-
νιοῦ, ἐκεῖ ἐπὶ τὴν γαλαζοχρῶσιωτη γωνιὰ μυστηριώδικον
καὶ ἔξωτικόν. Τὰ μάτια τῆς Χρυσούλας ἀργοκοῦνητα
χαδεύανε σερτά, σερτά, σὰ χέρι κουρασμένο, ὅλα τὰ
πρᾶγματα καὶ ὡς περᾶτανε τὴν πόρτα καὶ ἀγγίζανε τὸ
πιάνο, ἀναπεταίντανε λίγο τὰ ματόφυλλά τους—
σάν τρομαγμένα φτερά.

Θεῖ μου! πῶς; ἐμοῖαζε ἐκεῖ πέρα τὸ πιάνο μὲ
πρᾶμα μιλούμενον, πῶς ἐμοῖαζε μαυροφῶρον γυναίκα
ὑστερικῶς, σωριασμένη ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ἀγκωνὴ σὰ λιγο-